

Teremisja 2007 czyli rzecz o pracy Uniwersytetu Powszechnego im. Jana Józefa Lipskiego w Teremiskach i projekcie Uniwersytetu Powszechnego im. Jacka Kuronia Katarzyna i Paweł Winiarscy

Pierwszy tekst zatytułowany Teremisja napisaliśmy w maju 2004 roku na I-sze Seminarium Teremiszczzańskie. Wtedy, po dwóch latach pracy koncepcyjnej i dwóch latach prowadzenia Uniwersytetu, nie czuliśmy się jeszcze gotowi do opisania tego, co robimy, ale wiedzieliśmy, do jakich wartości i tradycji chcemy się odwołać. Były to, i są do dziś, po pierwsze etos polskiej inteligencji - tradycja, która nakazuje traktować własne wykształcenie jako zobowiązanie do pracy na rzecz wspólnoty a na pierwsze miejsce wysuwa wartości wolności, sprawiedliwości i godności osoby ludzkiej. Po drugie etos Uniwersytetu - poszukującej prawdy wspólnoty uczniów i mistrzów, w której każdy zajmuje równe miejsce. Po trzecie formuła Uniwersytetu Ludowego jako przestrzeni spotkania, dialogu i wspólnego życia ludzi ze wszystkich grup społecznych.

Nasze ówczesne wystąpienie było manifestem. Dziś, po siedmiu latach wspólnej pracy, chcemy mówić o tym, co robimy i dokąd zmierzamy drogą, która wskazuje nam nasi rektorzy Jacek Kuroń i Zygmunt Bauman.

Wielu współczesnych myślicieli - w tym Profesor Bauman - wskazuje na koniec państwa i koniec społeczeństwa w takim kształcie, jakie miały one na przestrzeni ostatnich dwustu lat; mówi się również o końcu kapitalizmu i kryzysie humanistyki. Współczesny człowiek stracił kontakt z samym sobą. Przestał szukać odpowiedzi na najważniejsze pytania, dociekać czym jest prawda, dobro, wolność i odpowiedzialność, godność, sprawiedliwość i miłosierdzie, piękno, czas. Tymczasem te pytania mają podstawowe znaczenie ponieważ rozwiązania technokratyczne zawsze oparte są na dokonanych wcześniej wyborze wartości.

Pytanie, jakie od początku stawia sobie nasz Uniwersytet to właśnie pytanie „Jak żyć we współczesnej Polsce i świecie”, jak odpowiadać na nowe wyzwania i aktualne potrzeby, które codziennie stają przed nami, a których nie da się rozwiązać odwołując się do sposobów z przeszłości.

Nowe społeczeństwo globalne, które dopiero zaczyna się kształtować, wymaga od nas nowych narzędzi i umiejętności. Nie dysponujemy żadnymi gotowymi receptami, jednak czerpiąc z dorobku naszych poprzedników możemy powiedzieć, że każde społeczeństwo oparte jest na więzi i na umiejętności jej podtrzymywania i kształtowania. To, co możemy zaoferować to etos, na którym chcemy oprzeć poszukiwania nowych sposobów radzenia sobie z teraźniejszością oraz przyjęcie za model funkcjonowania aktywnej postawy, którą Jacek Kuroń określił jako Działanie.

Świat stawia przed nami dwa typy wyzwań. Pierwszą grupę stanowią te, którym musimy starać się sprostać natychmiast, należą do nich wszelkie przejawy łamania praw człowieka, a wśród nich problem wykluczenia. Wobec braku dostępu do edukacji, uczestnictwa w kulturze i życiu społecznym musimy podjąć działania, które przyniosą efekt już teraz i które pozwolą konkretnym ludziom zdobyć narzędzia do tego, żeby świadomie pokierować swoim życiem. Naszą odpowiedzią na ten rodzaj wyzwania jest Uniwersytet Powszechny im. Jana Józefa Lipskiego w Teremiskach, który jest sprawdzonym modelem działania w przestrzeni edukacji nieformalnej. Z naszego doświadczenia wynika, że dwa lata programu, jaki proponujemy, pozwala zdobyć młodemu człowiekowi narzędzia do tego, by kształcić się, budować pozytywne relacje międzyludzkie oraz realizować postawione sobie cele.

Drugą grupę wyzwań stanowią te, które określają kształt przyszłego społeczeństwa, ich rozwiązanie leży w przyszłości, ale już dziś trzeba przygotować pod nią podłoże. Działanie w małej skali nie jest wystarczające jeśli myślimy o społeczeństwie, zwłaszcza globalnym. Dlatego potrzebne jest budowanie Agory - przestrzeni spotkania i dialogu, w której może nastąpić jak pisze Profesor Bauman, przekucie ludzkiego losu w ludzką solidarność¹. Pytanie zadane przez Jacka Kuronia: Jak wspólnie z innymi tworzyć porozumienie ludzkości - świat miłości - zaczynając od własnej grupy jest dla nas punktem wyjścia do tworzenia lokalnej agory na warszawskim Żoliborzu. Zadanie to będziemy realizować w ramach Uniwersytetu Powszechnego im. Jacka Kuronia. Uniwersytet ten przyjmie formę otwartego ośrodka kultury animowanego przez studentów.

Praca naszych Uniwersytetów jest próbą odpowiedzi na oba typy wyzwań. Podstawy, na których opieramy pracę są wspólne dla nich obu: misja, założenia i teremiszczkańska metoda

pracy. Misją jest zmiana świata wokół nas, a metoda pracy oparta jest na realizacji zadań w partnerskim współdziałaniu zespołu, wsparciu duchowym i myślowym wielu ludzi - środowiska. Uważamy, że tylko budując więzi braterstwa i wspólnotę można realizować misję Uniwersytetu. Jacek Kuroń wielokrotnie podkreślał związek między tworzeniem a miłością: Życ po ludzku to tworzyć świat w miłości. Właśnie wokół tego dążenia należy zbudować przyszły ład światowy².

Filarem, na którym opieramy naszą pracę jest pewność, że warunkiem bycia twórcą swojego życia i świata wokół siebie jest uczestnictwo w kulturze, gdzie kulturę rozumiemy za Jackiem: Kultura odpowiada na pytanie: jak żyć, odpowiada całościowo (każdemu w całym życiu), a w takim stopniu, w jakim nie daje odpowiedzi, dezintegruje życie³. Kultura jest niezbędna zarówno do świadomego dokonania wyboru wartości a więc zbudowania swojej tożsamości, jak i do tworzenia wspólnoty lokalnej i globalnej.

Poza zdobywaniem narzędzi poznawczych, szerokiej wiedzy i umiejętności niezbędnych w społeczeństwie informatycznym, najważniejsze wydaje się nam kształtowanie postaw otwartości i społecznego zaangażowania jako niezbędnych do budowania globalnego społeczeństwa przyszłości.

W tym roku, kończąc pierwszy pięcioletni cykl Uniwersytetu, zdecydowaliśmy się uporządkować program tak, by stał się bardziej adekwatny do potrzeb studiujących na nim studentów i miał wyraźnie wyodrębnione cele. Uniwersytet Powszechny będzie więc składał się z dwóch instytucji: Uniwersytetu Powszechnego im. Jana Józefa Lipskiego w Teremiskach z dwuletnim programem zajęć (rok w Teremiskach i rok w Warszawie) oraz Uniwersytetu Powszechnego im. Jacka Kuronia w Warszawie.

Uniwersytet Powszechny im. Jana Józefa Lipskiego w Teremiskach jest adresowany do młodych ludzi z całej Polski, głównie z terenów wiejskich, w tym byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych, dla których trudne warunki materialne stanowią barierę w dostępie do edukacji i rozwoju. Stawiamy postulat, który brzmi: każdy człowiek, bez względu na pochodzenie społeczne i etniczne, bez względu na los, którego doświadczył, ma prawo do edukacji, a przez nią do twórczego uczestnictwa i współdziałania we wszystkich dziedzinach życia społecznego.

Wspólna praca studentów, wykładowców i wychowawców ma na celu kształcenie ludzi świadomych siebie, odpowiedzialnych za swoje czyny i wybory, stawiających pytania i szukających odpowiedzi, samodzielnie myślących, formułujących myśli i prowadzących dialog, współpracujących; otwartych wobec ludzi oraz na nowe doświadczenia, wiedzę, poglądy i sytuacje; orientujących swoje myślenie i działania na otaczający świat i ludzi; budujących swoją tożsamość przez świadome dokonywanie wyboru wartości.

Kandydaci na Uniwersytet Powszechny im. Jana Józefa Lipskiego w Teremiskach są ludźmi, którzy potrzebują pomocy w zdobywaniu tak rozumianego wykształcenia, absolwenci zaś są ludźmi, którzy takiej pomocy mogą udzielać innym. Studenci starszych lat są nie tylko animatorami własnego rozwoju, poprzez samodzielne organizowanie wielu zajęć, oraz animatorami Uniwersytetu, poprzez udział w rekrutacji nowych roczników, ale są również zaangażowani w pracę na rzecz społeczności lokalnych realizując projekty edukacyjne dla dzieci i młodzieży. Za dwa tygodnie w ramach organizowanego przez starszych studentów „Międzykulturowego Dialogu Młodych” przyjedzie do Teremisek grupa młodzieży z Bośni. Projekty studentów są autorskie i wyrastają z zainteresowań i potrzeb ich twórców, dla których Uniwersytet jest punktem oparcia - inkubatorem. Uniwersytet Powszechny im. Jacka Kuronia, który rozpocznie pracę w przyszłym roku akademickim jest tworzony przez i dla tych absolwentów Uniwersytetu Powszechnego im. Jana Józefa Lipskiego w Teremiskach, którzy swoją przyszłość widzą w Jackowym Działaniu, gotowych wziąć odpowiedzialność za los wspólnoty, odpowiedzieć na rodzące się potrzeby, podjąć nowe wyzwania, którzy będą animatorami rozwoju swoich wsi, miasteczek czy blokowisk.

Poznań, 28 lutego 2007